

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (6 es. kir. fölsége Veronában; budapesti napló: szüret 's időjárát, a' budai házak becsnövekedése, nemzeti játékszíni előadások 's a' t.; a' gőzhajózás ügyében; különféle: kereskedési viszonyok 's gyapjúár Nagy-szebenben, Lipésében, M. m. Frankfortban 's Boroszlóban, adakozások az árvíz által károsultak fölségelésére; 's a' t.) Amerika (hírek a' mexicói ostromzáról; a' pénzügyrosz helyzete Braziliában; újabb lépések Peru ellen; 's a' t.) Spanyolország (ministerváltozási hírek; gyászos szerencsétlenség a' fővárosban; kormányhatározatok Alaix vesztésége következtében; 's a' t.) Anglia (Japvélemények Sussex hg lemondásáról; Canadában újra zendülési mozgalmak; újabb radical népgyűlések; Bowring beszéde; 's a' t.) Franciaország (sajtó-nyilatkozatok a' schweizi ügyről; politikai elfogatások; 's a' t.) Olaszország. Belgium. Törökország. Gabonaár. Dunavízállás. —

Magyarország és Erdély.

6 es. 's ap. kir. fölsége sept. 25ikén algyurohaj közt elhagyván Mantuát Veronába utazott, kísértetve a' nép áldásától, mellynek szegényebb osztályi közt 5600 lírát rendelt kiosztatni. Sept. 26ikán harang-'s algyuzugás közt tartá ő fölsége fényes bemenetét Verona falai közé, hol örömvilágítással üdvözlé ohajtott megjelentét a' nagy számú sokaság. —

Budapesti napló. A' szüretnek már jobbadán vége fővárosinkban, 's a' természet minőségben meglehetősen 's több hegyen jönnek mondják, mit minden esetre kárpótlásnak tekinthetni a' mennyiségben tapasztalt vesztéséért. Az egész szüretet legkedvezőbb idő kellemesíté, 's mégis oly esőndesen, oly holtan ment véghez az egész, hogy a' szüretelő napszakosokon kívül más alig tudá az egyébkint oly vidámul megülni szokott gazdasági ünnepély beköszöntését. Való ugyan, hogy az 1831ki gyászos emlékü epegyőres óta nem láttunk a' régiekhez hasonló vig szüretet, de ily komorra, minő az idej volt, nem igen emlékezhetni, mit alkalmasint az árvíz még mindig érezhető nyomasztó következményinek kell tulajdonítani. — A' budai vízvárosi házak ára mindjárt az állandó hid építése első komolyabb megpendítésekor emelkedni kezdte, most pedig, a' szerződés megkötése után, majd hihetetlen magosságra szökött; így például egy házért, közel azon helyhez, hol a' hidat építeni szándék, tíz ezer forinttal igernek most többet mint a' tulajdonostul tavaly kívánt ár volt 's ő még így sem adja, tudván hogy az építés megkezdésekor a' házak böcse azon vidéken még inkább emelkedni fog. Ennek következtében több lakos már előre néhány évi szerződésre lépett szállása iránt a' háztulajdonosokkal, mivel a' házak böcsének emelkedése minden esetre magasra fogja rugtatni a' lakbért, melly eddig a' nyilvános terhek lerovása után a' külvárosokban igen silányul gyümölcsötet a' házakban heverő tőkét. A' magosb lakbér hihetőleg több szükséges szépítést eszközözend a' vízvárosban, mik közt, mint mondják első helyet foglaland a' négyszögű kövek hül építendő járda, mellynek hiánya oly rend kívül érezhető. — Nemzeti színpadunkon f. hó 10kén „Angelo, Pádua zarnoka“ dráma adaték Hugó Victortul, Csató Pál fordítása (a' m. n. akad. költségén) szerint; Laborfalvi Róza (Tisbe) igen kedvezőleg halad a' színészi pályán, 's e' nehéz szerepet minden újabb előadásakor nagyobb sikerrel személyesíti; Lendvayné (Katalin) mindenkor 's ugy ma is ritka tökélyel adá szép szerepét; altalában az egész előadással megeléghet a' közönség; 11ikén „Sokattudó“ Kotzebuetól; Megyeri a' czimszerepben szokott ügyességel jeleskedék; 12kén „Norma“ nagy dalmű; Schodelnerül (Norma) dicseghalmaznál egyebet nem mondhatni; Oroveso szerepében ma Udvarhelyi lépett föl, 's kárpótlást szerzett a' közönségnek azon élvezet-vesztéséért, mit több gyöngye vagy épen kontár Oroveso föllépte darab idő óta okozott. Játékszíniük fölött, ha az általános rebesgetésnek hitelt adhatni, komor föllegek borongnak. Jób dalszínészünk ugyanis, mással társaságban, kibérlé a' kassai színházat oly föltéttel, hogy több jobb színészt viend magával a' pesti színház jelen tagjai közül: e' jelesb színészek közt olyanokat is említ a' szerte szárnyaló hír, kiknek eltávozta pótolhatatlan vesztés fogna lenni központi színpadunkra nézve, 's azért igen ohajtható, hogy a' terjengni kezdett hír ne valósuljon. — Kunoss Endre ily czimű szépliteraturai gyűjteménye: „Részvét Gyöngyei“ már megjelent 's Pesten Egerberger, Hartleben 's Heckenast könyvárosoknál kapható csinos bőrtékba fűzve 12ed rétb. Velin példányok ára 1 f. 30 kr. közönségeseké 1 f. 60 gőben. Az eladásbui pénz az árvíz által károsult pest-megyei adózó nép némi fölségelésre van szentelve. —

Dunai gőzhajózás. Azon körülmény, hogy a' Dunán Pozsonytul egész Zimonyig, némely malom-birtokosok malmaikat a' fenálló rendeleték ellenére oly helyeken állíták föl, hol a' hajózás szabad menetét szükségké akadályozák, már eddig is többszöri károsodásra 's abból származott követelésekre, szolgáltatott okot. — A' dunai gőzhajózás igazgatása kész ugyan mindenkor megtéríteni azon károkat, mellyekről bebizonyul, hogy egyenesen hajóji által okoztatván, azok megtérítése igazságos; távol van azonban attól hogy magát oly esetek miatt, mellyek a' malmok tulajdonosinak a' fenálló törvényekre nem ügyelések miatt, történnének, legtávolabbról is felelőssé tesse, sőt ezennel itt köztudomássá teszi: miképen ő a' hajó által okozható károk megtérítéséről, csupán csak oly malmoknál áll jót, mellyek a' kiszabott rendeleték szerint vannak a' folyamban föllállítva, különben pedig minden más követelést nemesak visszautasítani, hanem a' hajókban petalán történeendő károsodás miatt inkább saját részéről fog kárpótlás iránt fölléni.

KÜLÖNFÉLE: Oct. 1sején Bécsben tartott első közgyűlése b. Sina György bécs-győri vasúttársaságának. A' nevezett báró, mint főnöke e' házának, az ideigleni biztosság nevében számadó tudósítást adott be az eddig véghez vitt elömlök felől. Ezen, minden ide vágó tárgyat kimerítő előadás legszebb kilátásokat nyit e' vállalatnak mind a' Bécs közelében bizonyosan várandó erős személyjűrés, mind a' fővárosba szomszéd Magyarországból páratlan gyorsasággal szállítandó fa, gabona, szarvasmarha 'stb. 's az ebből Bécsre háramlandó nagy haszon tekintetéből, egyszersmind a' már bevezett elömlökről fényes részleteket közöl. Ezek szerint a' nyomvonalak, kivéve a' Lajta melletti Bruck és Pozsony, ugy a' Német-Ujhely és Glocknitz közötti tért, jobbadán, 's a' többi elömlök is már annyira készek, hogy jövő tavasszal a' földmunkálatokat elkezdhetni. A' szándékolt triestzi vasúttársasággal, melly azonban a' megkívántató költség tömérdeksége miatt talán soha sem jöved létre, a' részvényesek biztosítására egyezkedés történt;

egyszersmind alapos kilátás nyitott az előadásban a' bécs-győri vasútnak egész Buda-Pestig leendő folytatására, sőt azon remény is fejeztetett ki, hogy az előleg is a' belvederei mulatópalota melletti sorompúnál leendő itteni állomás-hely későbbben csakugyan egészen a' belvárosi glaciis-ig fog vitethetni. Továbbá magasztalva emlité a' báró azon pártfogást, mellyel e' nagyszerű vállalat János főhg részéről dicsekszik, 's e' főhg segédtsíztjének, Vacani bárónak, mély ismérteit 's igért közrehatását. A' javaslatba hozott „alap-szabályok“, az itteni leghíreseb jogtudósok vizsgálata után a' biztosság tanácskozásán átestek, 's f. hó 31kén fognak ő föls. legkegy. sanctioja alá terjesztetni. Ha már eddigi, kedvező tudósításai a' bárónak örömmel tölték el a' részvényes-gyülekezetet, mennyivel kellett ez örömmek növekedni az eddig tett kiadások felőli végszámadások előterjesztése által. Köztudomású dolog ugyan is, hogy b. Sina pénzügyi vállalatai 's azok igazgatása böles takarékos-ság és szoros kímélet tekintetéből minden hasonlót felülmúl 's e' közhitel 's megismerés már maga is a' legjobb biztosítás volt e' részben a' részvényesekre nézve; de ezek az eddigi költségek ily csekély mennyiségére, melly t. i. f. évi octoberünk 150 napjait nem ment többre 271,779 fr. 11 kr. nál p. g., még sem valának elkészülve 's az által a' legörvendetesebbül lepettek meg. Ezen, a' számadás minden pontjában félreismérhetetlen, böles takarékos-ság jeles példája többi közt az is, hogy a' bécs-győri vasut Sopronba vezető-ndő szárnya, mivel ez oly bő személyjűrés nem iger, csak löcérvel fog el-láttatni. (H-k.) — Vass Ján. debreczeni kerületi nyugalmazott tartományi főbiztos sept. 25kén elhunyt Debreczenben, hosszas betegség után élte 78dik évében. — Magyar tengeremlékünk kikötőiben mult augusztusban a' behozott áruk értéke 122,793 fra. ment, a' kivitteké pedig 349,904 forintra 's ez utóbbiak többnyire gabnából 's dohányból állottak. — A' nagy-szebeni piacon, a' pénzühiány elleni folytonos panasza daczára is folyvást emelkedik a' termékek ára. A' gyapjút annyira elkopozák az idegen nyereszkdők, hogy a' helybeli kézművesek alig képesek fölhajhászni a' szükséges mennyiséget. Egy oka (2¼ font) gyapju 32—36 váltó garason kel, 's hasonlólag a' bárány-gyapju is. A' silányabb gyapjút is 36 v. garason keresik, a' jobb nemű gyapjuért pedig 2 f. 30 krt kínálnak. Juhbőr párja 4 fr. 30 kr.—5 fr. ton kel, az oláh báránybőr pedig 3 fr. ton. A' gabna e' pillanatban szinte magos áron áll; reménylik azonban, miszerint Oláhországból, hol az idén igen áldott volt a' termés, annyit fognak beszállítani, hogy az ár minden esetre mérsékeltebb leend. Viasz- és méz-kereskedők jobb nyereségre számolhatnak. Olvasztott fagygyuból még nagy mennyiség van tavalyról, de többnyire oly jó gazdák birtokában, kik nem szorulnak hirtelen eladásra, 's így mázsája 37—38 v. forintnál alább nem fog esökkenhetni. Gyártatlan gyapot mázsáját 65—70 fr. ton veszik; az eladók mindazáltal igen ovakodva lépnek alkura, miből dologhoz értők áremelkedést gyanítanak következhethet. Hamuszár mázsája 7 pgő forinton kel. Darab idő óta a' fataplót kezdik nagyon keresni Erdélyben 's a' kereskedés ez egészen új ága igen sok szegény embert foglalkodtat. — M. m. frankfurti, sept. 25ki, hírek szerint ott azon napokban keresve 's jó áron kelt a' gyapju 's leginkább a' közép finom, mellynek mázsáját 80—120 fr. fizeték; azonban a' silányabb minőségű fajok is jó kelettel dicsekhethének. Belga és rajnamelléki porosz gyártókön kívül számos francia is volt a' vásáron, kik közt egy nkereskedő különösen kitűnt, mivel 100 ezer franknál többet költe gyapjura. Lipésében sept. 26kán annyi gyapju vala fölhalmozva, 's mellette annyi mindenféle minőségű posztó, hogy a' posztókereskedők már már vesztéséggel készültek menekedni áruiktól, mivel a' gyapju csupa gazdag nyereszkdők kezében levén, azon részről áresökkenést nem reménylhetének. Félelnök mindazáltal alaptalan volt, mert másnap számos angol, francia 's görög kereskedő jelent meg a' vásáron, kik majd minden posztót jó áron összevásárlának Amerika és az algiri 's egyiptusi katonaság számára. A' vásárra hozott nagy börmennyiség mind elkelt. A' poroszországi szászok, kik eddig csupán gyapot-árúkat szoktak e' vásárra szállítani, most szinte posztóval jelentek meg, 's igen elégtelnek látszottak a' vásárral. Az elkelt gyapjumennyiség valóban esudálatra méltó annyival inkább, mint-hogy a' kiállításban több jeles gyár nem is részesülhet, mivel egész nyáron Amerika számára dolgozott, előleges megrendelések következtében. A' vásárra összegyűlt idegenek számát nagytás nélkül legalább 20 ezerre tehetni. Az angolok sokáig nem akarának ugyan gyapjuvásárláshoz fogni, mindig esökkenést várván a' magos árnak; utóbb azonban kipótolák az elmulasztottat 's igen sok gyapjút összevettek, 's többi közt a' magyarországi; ausztriai 's csehországi közép minőségű fajokat is élénkül keresték. Silányabb gyapjunak is elég vevője akadt, csakhogy erre nézve kissé engedni kelle a' tulajdonosoknak a' magos árból. — Boroszlóban a' mult julius és augusztus nevezetes volt a' báránygyapjura nézve; szép mosatu sziléziai báránygyapju az érin-tett hónapokban folyvást legjobb áron kelt, 's e' minőségűből most keveset kaphatni. Sept. fogytán még mintegy 25 ezer mázsa idegen, jobbadán magyar, lengyel, ausztriai és galiczi gyapju volt Boroszlóban az ősi vásár kezdetekor. E' sokadalomtól igen is sokat iger magának a' kereskedőség, 's noha számos angol jelent meg, még sem látszik egészen amaz kielégítve lenni, mit nemelylek azon körülménynek tulajdonítanak, hogy a' lipesei vásáron eleinte hanyagul kelt a' posztó. A' gyapju kelete itt két okból nem vala kielé-gítő, először, mivel az angol kereskedők nagyobb része Lipésében vásárolt, 2) mert a' németalföldi vevők ezuttal egészen elmaradtak. A' finom 's közép-finom gyapjút mindazáltal elég élénkül keresték, 's aljabb minőségű is kívánt áron kelt. A' nyári gyapju eleinte igen jól ment; utóbb azonban esökkenet kelete, noha összesen másfél ezer mázsa volt a' vásáron. Ez mindazáltal igen természetes, mert a' középminőségű 's nyári gyapjút jobbadán csak bel-földi gyártók szokták venni, ezek pedig magos áron nem vásárolhatának ezuttal, mivel a' lipesei sokadalom általánosan véve nem felelt meg egészen a' közvárokazásnak. Egyébiránt altalában következő áron kelt a' gyapju: sziléziai egynyiretű legfinomabb mázsája 100—110 tallér, finom 85—95 tall., középfinom 72—80 tall., kétnyiretű finom 75—85 t., középfinom 60—70 t.; nyári finom 78—85 t., középfinom 60—75 t.; lengyel egynyiretű legfinomabb 85—100 t., finom 70—80 t., középfinom 55—68 t., aljabb 46—52 t., sziléziai báránygyapju finom 90—100 t., középfinom 78—85 t., lengyel finom 70—75 t., középfinom 60—68 t., aljabb 50—58 t., tímárgyapju 45—58 t. Noha nem legkedvezőbb volt a' sokadalom sükere, még sem fél-

káját feledve, kétségbeesten végkép fölhagyott volna minden népszerű járatással. Visszatértem óta azonban tapasztalám, miszerint egy részben mégis csalatkozám, mert Skóziában csakugyan nem állottak el a' folyam ártai, hanem mindenütt nagy mozgalom és fölindulás uralkodik, erőteljes haladással jobb után párosulva, 's ott még csak az a' kérdés: mely irányban ömlend ki a' közvélemény gyönyörű árja? Legforróbb kíváncságot: iparkodjunk, mennyire lehetséges, egyenlő gyorsasággal haladni a' józan egészséges népérzelemmel. Mert mostani helyzetében nem maradhat az ország; haladnunk szükségképp kell. Uraim, egy okom mégis volt örvendezésre visszatértemkor. Keletről jövék, hol század-negyed óta háborútól gyötrött országokat látogatók meg; termékeny földet láték ott parlagul heverni iszonyu téreken, szép falukat földhöz egyenlőkké változtatva nyomort inséget minden oldalon, 's több helyen remény nélküli kétségbesettséget. Hazámban hosszas évsoron át élvezett üdvös béke mosolyga előmbé. Az utóbbi 25 év alatt mennyi csuda készült el Angliában! Innen Manchesterből már karotokat nyújtjátok ki a' fővároshoz, mely tulsó oldalán emelkedik szigetünknek, 's mielőtt a' nap lenyugodnék, már minden hírnök birtokában vagytok, mit a' kelő nap első sugári a' fővárosba vivének. Meglátogathatjátok a' másik világrészt is, 's ugyanazon hold sugárinál ismét visszatérhettek kedvesitek körébe. Mindenütt emelkedésit látom a' tudományok, műveltségnek 's iparnak. A' szűkkeblű nemzeti gyűlölség mindenütt enyészik 's a' kereskedés tág ölelésben körzi a' világot. 'S ennek minden valódi hazafi őszintén örülhet. Azonban még századrészt is alig élvezzük azon jótéteményeknek, mikkel minden haza elárasztani képes polgárit; 's miért nem? Hiszen emberi elme nem foghatja föl azon tömérdek roszt, mi a' gabnatörvényből származik 's nincs ember, ki fölszámíthatná, mennyi jót oroz az el tőlünk. A' világ minden részeiben hasonló szomorú következménynek találtam a' dögvész ez iszonyu helyettesét. Néhány év előtt Franciaországba küldtetém a' kereskedési szabadság ügyében izgatás végett, mert kormányunk némelykor nem veti meg a' böcsületes izgatást, 's az ingerültség olly magas fokra emelkedék, hogy déli Franciaország elválással fenyegeté a' többi tartományokat, ha vele a' kereskedési törvények módosításában nem egyeznek meg. A' törvény tehát némileg csakugyan módosították, 's én szerencsés valék láthatni, mikép Franciaország kivitele annak következtiben háromszorosan emelkedék. (Halljuk!) Midőn pedig Normandiába 's Bretagneba menék, mit szólnak az ottani lakosok? „Jól van, mondák, ha ti angolok be engeditek szállíttatni gabonánkat, majd meglátjuk, ki fogja tilalmazhatni árúitok Franciaországba szállíttatását?“ (Halljuk!) „Milliók akarnak közülünk szöveteiteket viselni, 's nálátok millió száj ohajtja gabonánkat.“ Illy hangon beszél minden kereskedő nemzet. A' porosz vámegegyesület ezt tartja: „Nem cselünk kézművári cikkekitek behozatását gátlani. Vegyétek gabnánkat 's épület-fánkat, és mi örömet veendjük gyárkészítvényteket.“ Több főrangú tisztviselő mondá nekem Prussziában e' szót: „Mi e' vámegegyesület azon eszköznek tekintjük, melly Önöket törvényeik módosítására birandja.“ (Halljuk!) Ha némi befolyással bírnék a' porosz ministerségnél, így fognék hozzá szólni: „Vegyenek Önök árúkat Angliától, 's az angol nép így vagy úgy majd tudni fogja, mikép kelljen pénzéhez jutnia, mert az angol kereskedők hosszas időre nem igen szoktak hitelezni! Azon nagy itók, mikép kelljen az egész világ törvényhozását megváltoztatni, csupán abból áll: változtassuk meg előbb mi a' miénket. Böcsüssanak be Önök mindent, mire szükségök van, vásároljanak legolcsóbb áron, 's legyenek meggyőződve, hogy az eladók tudni fogják, mikép kelljen pénzükhöz jutniok. E' gabnatörvény létezése igen komoly helyzetet eszközle. (Halljuk!) Hallám mondatni, hogy az idegen gabona behozatása mulhatlanul csökkenteni fogná a' dolgozók munkadíját, 's ezen állítás némi hatást látszik is gyakorlani a' dolgozó osztályokra. Ellenben azt állítom, hogy csupán idegen gabna-behozás által eszközölhetni magasb napi bért. Hollandia és Schweiz nem tiltja az idegen gabona behozatását, 's épen ott uralkodik a' legnagyobb munkadíj. (Halljuk!) Ez pedig igen természetes, mert mennél keresetebb a' munka, annál jobban fizetik a' munkást. Schweizban a' szabad kereskedési rendszer mellett az árúk böese aránylag igen csekély 's mégis több kézművest ismerék ott, ki naponkint 14 shillinget keres. (Halljuk!) Hollandia leginkább azon ország, mellyről teljes joggal elmondhatni Wellington hgnek a' felsőházban nyilvánított ezen szavait: „Azon lealázó szükség alatt nyög, hogy élelemre nézve más országok kegyétül függ, 's ezt hozák fel többször a' gabnatörvények védelmeül! de ugyan mit szenvedett ez által Hollandia? Magtáraí mindig tömve valának gabnával. A' munkabér változását ott mindenki előre tudhatja, mivel azt mindenkor a' kenyérár határozza el. Egyiptus majd négyezer évig magtára volt a' világnak. A' mostani basa nehéz föltételekkel terhelé a' gabnabehozást, vélvén, hogy a' termékeny Egyiptus mindennel bőségesen elláthatja magát. Reményében mindazáltal csalatkozék, mert ottlétemkor valóban éhhalál fenyegeté a' lakosokat, 's Kairóban pénzért sem leheté gabonát kapni, sőt a' a' basa legzsarnokibb parancsi sem teremtheték elő a' szükséges mennyiséget. Én figyelmeztettem a' basát az őt fenyegető veszélyre, mert minden zendület közt legveszélyes az, midőn az üres gyomor kezdi jogait követelni. A' basa engede tanácsomnak, megszüntete minden gabnaadót, 's a' buza 180 piasterről legott 70re csökkent, mi olly élénkül emelé az iparkifejlést, hogy most már Egyiptus gabnát kezd kiszállítani. E' szerint Egyiptus nem sokára ismét olly gazdag leend, mint hajdan vala, ha a' kormány ügyetlen avatkozása ujra nem hint konkolyt közbe. Csak szabadabb elművé változnék törvényhozásunk, 's azonnal tág tér fogna előttünk nyilni kedvező kereskedési vállalatokra. A' mostani kereskedés még csak bölesőben szendergő Hercules, ki még nem fojtá meg a' kártékony kigyót; de a' kigyó meg fog fojtatni, hazánk belátása megfojtandja azt, 's látni fogják Önök akkor, minő nagyok és dicsők lehetünk mi, mert keres-

kedésünkkel elveink is el fognak terjedni. A' mi elveink élő elvei Angliának, 's minden valódi angol szívben uralkodók, míg a' haldokló elveket egyenesen toryk 's javítás-elleneségek elveinek mondhatjuk.“ — Beszédét rendkívüli tetszéssel fogadá a' gyülekezet. —

London, sept. 29kén: Az özvegy kir. oct. 5kén induland el Portsmouthból Hastings sorhajón, mellyet fényes butorzáttal látat el a' kormány. A' főséges özvegy nem fog egyfolytában sokaig Maltában tartzkodni, hanem jobbadán tengeri utazással töltendi idejét. — Sussex hglemondása következtében a' kir. tud. társulati elnökséggel John Herschel csillagászt kinálák meg, ki mindazáltal nem fogadá azt el. Sussex hglemondásáról különbözőleg nyilatkozik az angol sajtó, a' M. Chronicle ugyanis így ítel: „Azon veszteségről, melly a' ns hglelépte által a' tudományokat éri, csak egy vélemény uralkodhatik. Fájdalmas annak hallása, hogy e' lemondásra Londonbul távozása kényszeríti a' hget. Csak kevés olvasónkkal szükség tudatunk, miszerint Sussex hgle jövedelme mindig tetemesül csekélyebb volt egyéb rokoniénál. Mig minden más kir. hgle jövedelmes parancsnokságot viselt, 's nagy pénzmennyiséget huzott az országos pénztárbul, Sussex hgle csupán azon 18 ezer font sterlinget huzza, mit a' parlament minden kir. hgnek nyujtani szokott. Mind e' mellett azonban Sussex hgle mindig bőkezűleg pártolá a' tudományokat 's tudósokat, 's mindent segíté, mi a' nemzeti jólétet előmozdithatá. Dús könyvtára mindenkor nyitva volt minden tudós előtt 's az ő vendégbaráti hajlékában minden feledve volt, mi embert embertől elkülönzeni szokott. Ha tehát a' hgle pénzállapotját zavar érte illy bőkezűsége mellett, azt valóban józanul senki nem csudálhatja. Sajnáljuk, hogy e' zavar elúzi őt Kensington palotából, szívünkbel reményljük, miszerint támadand nem sokára mód, melly élte estjének esöndét minden kellemetlenségtől hathatósan ótalmazni fogja.“ (Globe.) Bármí kényszerítheté is a' ministereket Gillon indítványa ellenzésire Sussex hgle évdíjának nagyobbitása iránt, mégis erősen reményljük, hogy a' legközelebb ülésben a' tróntul minden esetre indítvány jövend az elmulasztottnak véghezvitelére.“ (Standard) „Sussex hgle levelét mindenki fájdalommal olvasá, ki a' ns hgle lelkét isméri 's böcsülni és méltányolni tudja azon álláspontot, melylyet minden kir. hgnek el kell foglalni. Azonban meg kell jegyezni, miszerint a' hgle most is csak olly szegény, mint volt akkor, midőn a' kérdéses elnökséget elfogadá, 's bizonyosan illőbb lett volna akkor el nem fogadnia azon megfiztetést, mint most szegénység ürügye alatt róla lemondania. A' cselzás ő fősége nyomasztó körülményire összefüggésben látszik lenni Gillonismért indítványával; de csak látszik, mert nem akarjuk reményleni, hogy azt, mit eddig csupa szolgálatvagnak tekintettünk Gillon részéről, most a' hgle közelében kelljen keresnünk. Való, Sussex hgle nem látá el elég jövedelemmel a' parlament. A' nép, sajnosan vagyunk ezt megvallani kénytelenek, igen megkárosítá a' kir. család tagjait, midőn III. György szerződés által az országnak engedé által minden jövedelmét. Minden böcsületes érzelmű férfi örvendve látná a' hgle jövedelme kettőztetését; de az itt csupán az akadály, hogy ő fons. barátai ezt politikai pártragaszkodásának jutalmaul kívánják számára kiküzdeni, azt pedig a' parlament teljességgel nem engedheti meg, hogy a' királyné nagybátyja valamely pártnak nyugdíjasa legyen az országos pénztár rovására.“ E' nyilatkozat ellen a' M. Chronicle hevesül kikel, 's egyebiránt igenis természetesnek látja, hogy a' minden javitástól iszonyodva elforduló toryk nem kedvelik a' ns hget, ki mindig azon szabadelmőség mellett buzga, melly családját Anglia trónjára juttatá. — Canadai magányos hírek újabb zendületi mozgalmak fölfedezéséről tudósítanak, névszerint Acadie alsó-canadai tartományban, hol ezer puskára találtak. Rebesgetni kezdik, hogy a' közelgő tél a' tavalyiakhoz hasonló siralmas következményeket szülend. —

Franciaország.

Paris, sept. 30kán: Orleans hgle sept. 26kán tarta szemlést Metzben a' nemzetőrség fölött, 's este fényes tánczvigalmon vala jelen a' városi nagy teremben. — Már bizonyosnak állítják, miszerint Montebello Nápolyba menend követül, 's helyét Schweizban Mortier, ezét pedig Haagában Bois-le-Comte foglalandja el. — Napoleon Lajos hgle legutóbbi iratát valamennyi ellenzési lap új megtámadásra használja a' ministerség ellen. A' Courrier français igen magasztalja a' hgle levelében uralkodó méltóságot 's mérsékletet, a' Gazette de France pedig így vélekedik: „Ha volt valaha ügyetlen ministerség, úgy a' mostani valóban 's legnagyobb mértékben az, mellynek sükerült Napoleon hget olly magas álláspontra helyezhetni, hogy annak egyszerű thurgai polgárból az egész Schweiz párt véde lett, ki Schweiznak és Franciaországnak békességet tud ajándékozni. Így tehát e' fiatal hgnek, ki csak nem rég mint utódja jelent meg a' harczok nemtőjének, most olajágot nyomának kezeibe. Ő nyere el a' nagylelkűség szerepét, a' ministereknek pedig az üldözése 's rettegése juta, nem irigylendő tulajdonul.“ A' National így nyilatkozik e' tárgyrol: „Molé 's Montebello tehát mint látszik elérek cseljokat. Sükerült ugyanis nekik végre azon férfi uokaöcsését, kinek nevét az aug. 7ki kormány minden alkalomkor idézgetni szokta, menedékhelyül elűzhetni, 's ez eseményt ők bizonyosan érdemesb tetteik közé sorozandják. Egyebiránt most önmaguk foszták meg magukat Napoleonról szólhatási joguktól. Ha ismét olly alkalom fordul elő, hol szemre 's emlékezetre valamely hadi pompa által szükség hatást eszközölni, úgy nem fogják többé, kivánt gyógyszerül, a' nagy férfi árnyékát idézhetni, és szürke kabátja alatt menedékre többé nem találandnak. Ha ma eszökbe találna öteni a' szobornak ismétli föllállíttatása a' vendőmei oszlopra, vagy pedig a' diadaliv fölszenteltetése, úgy bizonyára minden ősz bajnok a' császárság idejéből így fogna szólni: „Tiltom tábornokom nevének említését általatok, kik üldözőji vagytok családjának.“ A' Justemilieu a' Schweiz történet által önként megfosztá magát egyfelen bájszerétül, melly már annyiszor használt bajai ellen; ezentul ugyanis, ha ismét kénytelen lesz a' nemzeti önszeretethez folyamodni, csupán Orleans 's Nemours hge dicső tetteit fogja említhetni. Azt követelék Bonaparte La-

jostul, hogy nyilatkozzék: schweizi akar élni vagy francia? polgár é vagy trónkövetelő! Tudtára adak továbbá, hogy azon esetre, ha Arenenbergben maradna, thurgau polgárnak fognák őt tekinteni, 's ott maradását még sem akarják megengedni. Bonaparte Lajos hg elhagyja Schweizot, 's most tehát a' főnebbiek következtében valódi francia és trónkövetelő, ki nem sz. Lajos és IVik Henrik kormánypálcáját, nem a' Gérard 's Dupin alapította trónt, hanem Napoleon koronáját 's kardját követeli. A' ministeri Jour. des Débats ellenben következő okoskodással törekszik magát zsoldjára érdemesíteni: „Napoleon Lajos nem fog többé Schweizba visszatérni. Ő jól tudja: miszerint Franciaország, visszatérte esetén, hasonló szilárd elhatározottsággal fogná kiűzetését követelni. Franciaország épen olly kevéssé elégülne meg egy pillanatnyi kiűzetéssel, mint nem engedé magát elriasztatni azon fiatal embertől, ki Schweizban mint thurgau polgár élt, 's Franciaországban császári czímet akart fölvenni. Schweiz maga is bizonytal kedvetlenül venné, ha újra meglátná kezdetni azonjátékot, mellynél még egyszer eszközül kellene szolgálnia illy vétkes és esztelen dícsvágy tervének valóstítására. Mi nem gondolunk a' kérdéses záradékkal, mellyet csak boszuság irata Napoleonnal; távozása elhatározó. Kezeskedik azért Schweiz és Franciaország kölcsönös érdeke, 's azon meggyőződés, mellyben most egész Europa osztozik, hogy Franciaország nem enged semmiben, midőn ellenállásra jogosítva tudja magát, 's hogy semmi rendszabálytól nem szokott visszarettenni, mellyet biztosulása 's becsülete megkiván. Franciaország Schweizot lealázni soha nem akará, 's belügyeibe avatkozni épen nem kívánt: tehát Napoleon Lajos tökéletes eltávolításával egészen megelégszik. A' kormány tanujelét adá szilárdságának, most mérsékletét fogja bebizonyítani. Bánásmódja mindenben őszinte vala, és szavai Schweizhoz ezek valának: „Háborut indítandok, ha szükség kívánandja, azon férfi eltávolítására végett, ki nyilvánosan hirdeti igényeit a' francia trónra, 's kinek vétkes makacsságát sem rossz süker, sem bocsánat nem győzhető le.“ E' háborút a' francia kormány sajónnal de egyszersmind szilárd eltökéltséggel fogta volna viselni. Más oldalról ellenben így szól: „Mi tiszteljük Schweiz jogait 's felsőségét, és szükség esetén védni is fogjuk azokat; mi tudjuk, hogy Schweiz legjobb, legbiztosabb 's legrégebb szövetségese Franciaországnak.“ A' kormány nyilatkoztának e' része szinte őszinte, 's bizonyosan nem az ő hibája leend, ha e' sajnos félreértés emlékezete kívánt gyorsasággal nem fogna elenyészni. A' francia kormány igen jól tudja, miszerint a' roszul alkalmazott nemzetiség kiesapongási is igen természetese, 's mint olyanok mindenkinek megbocsáthatók. De ugyan nem elég e' mindenki fölvilágosítására csupán azon egy körülmény, hogy Napoleon hg Schweizból távozik? Nem a' nyilatkozás szükséges léte é az, melly elől az ugynevezett thurgau polgár visszavonul? Nem érzé e' azon pillanat közellétét, mellyben a' francia kormány akarátja választásra kénytetendi őt azon címek között, miket magának olly bőkezűleg osztogatott fölszólításában 's röpiratiban, 's mellyek alatt olly szerényen vonult meg Arenenbergben? Nem azért húzá é magát vissza Napoleon, hogy azon jogokrul ne kelljen lemondania, mellyek követelése épen olly nevetséges, minő a' lemondás fogna lenni? Midőn visszavonul, nem egyenesen azt bizonyítja é be, hogy ügye csakugyan nem csupán schweizi, 's hogy a' francia kormánynak valóban igaza van? A' valódi schweizi polgárt bűcsület és Schweiz függetlensége bizonyosan nem engedte volna távozni hazájából, kivevén, ha a' maradás vagy elmenés nem tőle függne, mert ekkor távozása még inkább le fogta volna alacsonyítani hazáját, mint megmaradása. Nem tőle függé annak elhatározása, vajjon veszélyesb é Schweizra nézve a' háboru a' megegyezésnél. Franciaország kívánatival? De nem a' schweizi polgár távozik, hanem a' szökevény, a' strassburgi trónkövetelő, ki nem akart azon roszul kiszámolt dícsőséghez, mellyet nem sükerült polgárháboruból aratott, még valóságos háborút csatolni két olly ország közt, miknek szerencsétlenségénél nem okozott egyebet. Ezt most Franciaországban és Schweizban mindenki egyenlőn átlátandja. Franciaország közzönni fogja kormányának, hogy szilárdsága által olly szerencsétlenséget előze meg, mellyért annyival inkább felelős lett volna; mivel rendkívüli engedékenységeinek tulajdoníthatni leginkább, hogy azon összeesküvésí főnök olly sokáig folytathatá büntetlenül balga merényeit. A' schweiziak pedig szerencséseknek tartandják magukat, hogy olly vendégtől szabadulának meg, kinek jelenléte minden pillanatban háborut támoszthata Franciaországgal.“ — Algiri hírek szerint Abdelkader számára 400 bombát vásárlának ott nem rég, miket Ain-Maadi ellen szándékozik használni. Roche francia, Abdelkader első titoknok, kit az arabok Omar név alatt ismernek, 14 nap előtt Ain-Maadiban volt mint követ, hol Tidzsin marabut kítűnő pompával fogadá őt. Küldetése sükere még nincs tudva. Abdelkader mint mondják szilárdul elhatározá, hogy csak mint győztes hagyandja el ez ostromlott város falait; eddig azonban algyui 's tüzaknai daczára nem igensokat árthatott az erősségnek. Némelyek szerint mindazáltal már rettegni kezd Tidzsin marabut, 's több szomszéd marabutot alkudozás-eszközlésre kért meg az emirrel, hogy boszuját kikerülhesse. Az emir ez ajánlatokat készséggel fogadá, de határozottan a' városba kívánt boesáttatni, hol Tidzsin minden kincsei rejtvék. Tidzsin e' föltétet nem fogadhatá el, jól tudván, mikép szokás Afrikában a' szerződéseket teljesíteni. Ez alatt Abdelkader serge tetemesül csökkenni kezdé, noha csak nem rég kapott segélyt Oranból; táborában ezer holtat, ugyanannyi sebesültet és számos betegét láttak hiteles szemtanuk, 's ennek következtében visszavonulni vala kénytelen; Oranba térte előtt azonban nem feledé fellengős szavakkal nyilvánítani, mikép a' gyalázatos marabut csakugyan tökéletesen meghódolt hatalmának. Sept. 15kén várak Maskarába érkezését. Oran tartományba léptekor először is megújítá parancsát, miszerint a' francziáknak lovakat

vásárolniok nem szabad. A' kormányzót e' parancs igen fölgerlé, 's nagy mértékben valószínűnek látszik, hogy első alkalomkor ismét kardélre kerülend a' dolog a' francziák és Abdelkader között. Valée tábornagy sept. 16kán Algirból Bonába utazék, hová másnap megérkezett. Dreaan Neschmaga 's egyéb hadi állomások felé Constantinebe szándékozik 's utközben határozandja meg a' fölözlatandó állomásokat, Constantineből Storába fog utazni az új tábori állomások kitézése végett. Némelyek szerint ez alkalommal egyszersmind személyesen összejöni szándékozik Achmet beyjel, kivel darab idő óta szakadatlan összeköttetésben áll. Algirban és vidékén a' rablás és gyilkolás ismét napirenden divatoz.

(Commerce.) Napoleon hg nyilatkozatával nem elégszik meg a' kormány és sept. 28kán gyors hírnököt küldé Montebello hghez új utasításokkal, mellyek szerint köteles leend tökéletes kiűzetését sürgetni a' hgnek. — „Le Telemaque“ Quillebeuf mellett elsülyedt hajóru egy havrei lap illy hivatalos adatokat közöl: „Midőn 1789ben a' népförongás félelmes következményeivel fenyegetőzni kezdé, az udvar kincseinek egy részét Angliába szándékozik szállítatni. Tömerdek aranyot olvasztatott tehát össze a' kir. család 's rudakban „Telemaque“ hajóra rakatá, épületfával födöztetvén a' kincset, hogy minden fürkészt kikerülhessen. Egy kisebb hajóval is hasonló cselekvék az udvar, 's mind a' kettő horgonyt vetett Quillebeuf mellett, kedvező alkalmat várván tova vitorlázhatásra. Miután azonban megtudá a' parancsnokló kapitány, hogy Rovenben gyanu támadt hajóji ellen, rögtön megindítá azokat, 's így történt, hogy a' „Telemaque“ zátonyra fenékült, hol olly gyorsan merült el a' mély iszapban, hogy a' kapitány életét is alig mentheté meg. Már akkor is több próbát tett a' kormány a' hajó megmentésére, de mindig süker nélkül; most azonban a' fövénytorlasz annyira elszlott, hogy, ha nem tehetni is lengővé a' hajót, de a' kincseket alkalmasint napfényre vonhatni belőle. A' kincs értékét hozzávetőleg másfél millió frankra bűcsülik.“ —

(Commerce.) A' rendőrség már huzamosb idő óta nyomozá két folyóirat kiadóit, kik mindeddig rendkívüli ügyességgel ki tudák kerülni a' rendőrök hiúz szeméit, 's folyvást zendülésre 's általános rendbontásra nógatják a' népet, egyszersmind közös bírtokjogot hirdetvén. E' folyóiratok egyike „Moniteur républicain“ már egy hónap óta mindig rendesen jelent meg átláthatatlan titok fátyola alatt, a' másik pedig „l'Homme libre“ még csak három számban kering a' közönség kezei közt. Tegnap (sept. 30kán) végre ohajtott süker koronázá a' rendőrség fáradozását. Egy ház Gik emeletén ugyanis erősített szobában meglé Minor-Lecomte, Pepin király-gyilkos unokaöcsészt 's más két személyt, kik épen a' „l'Homme libre“ egyik száma kinyomatásával valának foglalatások. Két sajtót, sok bűtöt, 's mintegy 700 példányt találtak az esalított folyóiratból azon szobában, ezenkül 15 tört, meglehetősen mennyiségű föltést, ujdonan öntött golyókat 's egy teknőben önt. Mind Lecomte mind két czimborája élénkül védelmezék magukat; de mégis fogságra jutottak. Ugyanazon időben a' Moniteur républicain sajtóját is elfoglálá a' rendőrség számos eszközzel együtt, mik kétségbe hozhatlanná teszik, hogy csakugyan ott gyárták az érintett zendítő lapot. — A' kereskedési kamrak azon követéi, kik több révhelyből Parisba érkezének a' gyarmati cukor-vámleszállítás szorgalmazása végett, sept. 29kén kihallgatáson voltak a' királynál. Mint látszik határozottan kimondák Lajos Fülöpnek, mikép a' tengeremelléki városok kereskedő kamrai végkép eloszlan szándékoznak, ha a' kívánt vámlészállítást ki nem eszközölhetik. Octob. 2kán elhatározó választ várnak a' követek a' ministerségtől. A' kormány, mint hírlík, hajlandónak látszik, a' nyers cukornak külföldre szállítását megengedni. — Humann volt pénzügyminister, ki darab idő óta Strassburgban tartózkodék, telegrafi sürgöny által fölszólítást kapott Parisban megjelenésre, hol sept. 29kén csakugyan megjelent. Némely jól értesültek állítása szerint ajánlatokat tett neki az udvar ismét ministerségbe lépésre; miket ő azonban föltétlenül elutasítá magától. — A' schweizi ügyet végkép eldöntöttnek még nem mondhatni, mert az indulásra parancsot kapott katonaság mindeddig nem kapott ellenkező rendelést. —

O l a s z o r s z á g.

A' bolognai ausztriai őrség Mezzofanti volt bolognai könyvtárnok 's bibornok iránti tiszteletüket különösen tünteték ki; verset küldének ugyan is a' nagy nyelvtudósnak Rómába magyar, német, cseh, lengyel, oláh, rácz, olasz, tót, egyszóval mündazon nyelven, mellyet az ausztriai se regnél beszélnek.

B e l g i u m.

A' király 's királyné sept. 21én Ostendébe érkezék 's 23án Brüsselből gözkoesi ment érettük, 's másnap fölszenteltek Brüsselben a' vértanútéri emlékszobrot. —

T ö r ö k o r s z á g.

A' marseillei Semaphore szerint sept. 6árul a' perzsa schah Herat falain rézst törete, mellyen sergenek nagyobb része a' városba nyomult, itt azonban a' katonaság zsákmányzáshoz láta, mi könnyűvé tevé az ostromlottaknak a' városbul kitérést; ezek ugyanis a' rézsen kinyomulván a' schah serge legszebb részit, mintegy 3 ezer főt, lekonzolák. Egy lengyel ezredes, ki az ostromot vezérlé, csatatéren maradt. Macneilt Teheranba várják. A' legelső tatár hozandja meg Konstantinápolyba azon hírt, vajjon az angol követ ellagya é bizonytal Perzsiát? —

Gabonaár: Pest, oct. 12kén: Tiszta buza 136, 120, 105; — Kétszeres 90, 85, 80; — Rozs 78, 75, 70; — Árpa 75, 73, 68; — Zab 54, 51, 48; — Kukutieza 94, 80, 70; — pesti m. v. garas.

Dunavizállás: oct. 11kén 4' 7" 6" — 12kén 4' 6" 6" — 13kén 4' 6" 0"